

EUROOPA KOHTU OTSUS (neljas koda)

21. detsember 2011*

Kohtuasjas C-465/10,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Conseil d'État (Prantsusmaa) 5. juuli 2010. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 27. septembril 2010, menetluses

Ministre de l'Intérieur, de l'Outre-mer, des Collectivités territoriales et de l'Immigration

versus

Chambre de commerce et d'industrie de l'Indre,

EUROOPA KOHUS (neljas koda),

koosseisus: koja esimees J.-C. Bonichot, kohtunikud K. Schiemann, L. Bay Larsen, C. Toader (ettekandja) ja E. Jarašiūnas,

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

kohtujurist: E. Sharpston,
kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

- Prantsusmaa valitsus, esindajad: G. de Bergues ja B. Cabouat,

- Poola valitsus, esindaja: M. Szpunar,

- Euroopa Komisjon, esindajad: A. Steiblyté ja J.-P. Keppenne,

olles 15. septembri 2011. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus keskendub küsimusele, kuidas tõlgendada nõukogu 18. detsembri 1995. aasta määrust (EÜ, Euratom) nr 2988/95 Euroopa ühenduste finantshuvide kaitse kohta (EÜT L 312, lk 1; ELT eriväljaanne 01/01, lk 340) ning nõukogu 19. detsembri 1988. aasta määrust (EMÜ) nr 4253/88, millega nähakse ette sätted määruse (EMÜ) nr 2052/88 rakendamiseks seoses struktuurifondide tegevuse kooskõlastamisega teiste struktuurifondidega ning Euroopa Investeerimispanka ja muude olemasolevate rahastamisvahendite tegevusega (EÜT 1988, L 374, lk 1), mida on muudetud nõukogu 20. juuli 1993. aasta määrusega (EMÜ) nr 2082/93 (EÜT L 193, lk 20) (edaspidi „määrus nr 4253/88“).

- 2 See taotlus esitati ministre de l'„Intérieur, de l'Outre-mer, des Collectivités territoriales et de l'„Immigration'i ning Chambre de commerce et d'industrie de l'Indre (Indre'i departemangu kaubandus- ja tööstuskoda, edaspidi „Indre'i kaubandus- ja tööstuskoda“) vahelises kohtuvaidluses, mille ese on eelkõige viimase poolt Euroopa Regioonalaarengu Fondilt (edaspidi „ERF“) saadud toetuse tagasimaksmine.

Õiguslik raamistik

Struktuurifonde käsitlevad õigusnormid

- 3 Nõukogu 24. juuni 1988. aasta määruse (EMÜ) nr 2052/88 struktuurifondide ülesannete ja tõhususe kohta ning nende tegevuse kooskõlastamise kohta teiste struktuurifondide ning Euroopa Investeerimispannga ja muude olemasolevate rahastamisvahendite tegevusega (EÜT L 185, lk 9), mida on muudetud nõukogu 20. juuli 1993. aasta määrusega (EMÜ) nr 2081/93 (EÜT L 193, lk 5), (edaspidi „määrus nr 2052/88”) artikli 7 lõige 1 sätestab:

„Kokkusobivus ja kontroll”

1. Struktuurifondide poolt rahastatavad või [Euroopa Investeerimispanngalt (EIP)] või mõnelt muult olemasolevalt rahastamisvahendilt abi saavad meetmed vastavad asutamislepingute sätetele, rahastamisvahenditele, mis on vastu võetud vastavalt nendele, ning ühenduse poliitikale, sealhulgas poliitikale, mis käsitleb [...] riigihankelepingute sõlmimist [...].”

4 Määruse nr 4253/88 artikkel 23 sätestab:

„Finantskontroll

1. Selleks et tagada avalike või eraalgatuslike ettevõtmiste lõpuleviimine, võtavad liikmesriigid ettevõtmiste käigus vajalikud meetmed, et:

- kontrollida korrapäraselt, et ühenduse rahastatud tegevus kulgeb nõuetekohaselt,
- vältida eeskirjade eiramisi ja võtta meetmeid nende vastu,
- nõuda tagasi eeskirjade eiramise või hooletuse tagajärjel kaotatud summad. Liikmesriik vastutab subsidiaarselt alusetult makstud summade tagasimaksmise eest, välja arvatud juhul, kui liikmesriik ja/või vahendaja ja/või algataja tõendavad, et nemad ei ole eeskirjade eiramise või hooletuse eest vastutavad. [...].

Liikmesriigid teatavad komisjonile võetud meetmetest ja edastavad komisjonile tegevuse tõhusa rakendamise tagamiseks loodud juhtimis- ja kontrollsüsteemi kirjelduse. Nad teavitavad komisjoni regulaarselt haldus- ja kohtumenetluste käigust.

[...]”

- 5 Komisjoni 16. detsembri 1994. aasta otsuse 94/1060/EÜ, millega kiidetakse heaks ühtne programmdokument ühenduse struktuurifondidest Kesk-Prantsusmaa eesmärgi 2 sihtaladele antava abi kohta (EÜT L 384, lk 83) artikkel 8 sätestab:

„Ühtset programmdokumenti tuleb rakendada kooskõlas ühenduse õiguse sätetega ning eelkõige kooskõlas [...] ühenduse direktiividega, millega kooskõlastatakse riigihankelepingute sõlmimise menetlused.”

Direktiiv 92/50/EMÜ

- 6 Nõukogu 18. juuni 1992. aasta direktiivi 92/50/EMÜ, millega kooskõlastatakse riiklike teenuslepingute sõlmimise kord (JO L 209, lk 1; ELT eriväljaanne 06/01, lk 332), mida on muudetud nõukogu 14. juuni 1993. aasta direktiiviga 93/36/EMÜ (EÜT L 199, lk 1; ELT eriväljaanne 06/02, lk 110) (edaspidi „direktiiv 92/50”), artikli 1 punkti a esimene lõik määratleb, et „riiklikud teenuslepingud” on teenuseosutaja ja tellija vahel kirjalikult sõlmitud rahaliste huvidega seotud lepingud, kusjuures selle direktiivi artikli 1 punkti b esimene lõik osutab, et „tellija” on riik, piirkondlikud või kohalikud omavalitsused, avalik-õiguslikud isikud ning ühest või mitmest kõnealusest organist või avalik-õiguslikust isikust koosnevad ühendused [edaspidi on tellija asemel kasutatud täpsemat mõistet „hankija”].
- 7 Direktiivi 92/50 artikkel 7 sätestab, et direktiivi kohaldatakse teenuste riigihangete suhtes, mille eeldatav maksumus käibemaksuta ei ole väiksem kui 200 000 eurot.

Määrus nr 2988/95

8 Määruse nr 2988/95 põhjenduste 3 ja 5 kohaselt „tuleb [...] võidelda igasuguse ühenduste finantshuve kahjustava tegevuse vastu mis tahes alal” ning sellega seoses nähakse „eeskirjade eiramiste kirjeldused ja sellega seotud haldusmeetmed ja -karistused [...] ette vastavalt käesolevale määrusele valdkondade eeskirjades”.

9 Määruse nr 2988/95 artikkel 1 näeb ette:

„1. Euroopa ühenduste finantshuvide kaitsmiseks võetakse käesolevaga vastu üldised eeskirjad ühenduse õiguse suhtes toimunud eeskirjade eiramise ühtse kontrolli ning haldusmeetmete ja -karistuste kohta.

2. ”Eeskirjade eiramine, tähendab ühenduse õiguse mis tahes sätte rikkumist ettevõtja tegevuse või tegevusetuse kaudu, mis kahjustab või kahjustaks ühenduste üldelarvet või nende juhitavaid eelarveid kas otse ühenduste nimel kogutud omavahenditest laekunud tulu vähenemise või kaotamise või põhjendamatu kuluartikli tõttu.”

10 Määruse nr 2988/95 artikkel 3 sätestab:

„1. Aegumistähtaeg menetluste algatamiseks on neli aastat, alates artikli 1 lõikes 1 osutatud eeskirjade eiramise toimepanekust. Valdkondade eeskirjades võib sätestada lühema ajavahemiku, mis aga ei või olla vähem kui kolm aastat.

Jätkuvate või korduvate eeskirjade eiramiste korral hakatakse aegumistähtaega arvestama päevast, mil eiramine lõpeb. Mitmeaastaste programmide korral ei aegu asi mingil juhul enne programmi täielikku lõpetamist.

Menetluste aegumistähtaeg katkeb, kui pädev asutus teatab kõnealusele isikule eiramisega seotud juurdluse või kohtumenetluse algatamisest. Aegumistähtaega hakatakse arvestama pärast iga katkestust uuesti.

[...]

3. Liikmesriikidele jääb võimalus kohaldada [...] [lõikes] 1 [...] sätestatust pikemat ajavahemikku.”

¹¹ Nimetatud määruse artikli 4 lõiked 1 ja 4 näevad ette:

„1. Tavaliselt järgneb mis tahes eiramisele põhjendamatult saadud soodustuse äravõtmine:

- kohustusena maksta või tagasi maksta maksmisele kuuluvad või põhjendamatult saadud summad,

[...]

4. Käesolevas artiklis sätestatud meetmeid ei käsitleta karistusena.”

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 12 Indre'i kaubandus- ja tööstuskoda esitas 5. detsembril 1995 Indre'i prefektile ERF-toetuse saamise taotluse programmi „Objectif Entreprises” rahastamiseks, mille eesmärk oli leida Prantsusmaa ja teiste riikide investoreid, kes oleksid valmis Indre'i departemangus tegevust alustama.
- 13 See taotlus päädis 20. detsembril 1996 Indre'i prefekti ning kaubandus- ja tööstuskoja vahel sõlmitud kokkuleppega, mis käsitles ERF-toetuse andmist summas 400 000 Prantsuse franki (60 979,60 eurot). Leping sisaldas muu hulgas viiteid määrustele nr 2081/93 ja nr 2082/93. See toetus maksti välja kahes osas, esiteks 17. detsembril 1997. aastal 100 000 frangi suuruses summas ning teiseks 8. detsembril 1998. aastal 300 000 frangi suuruses summas.
- 14 Eelotsusetaotlusest nähtub samuti, et Indre'i kaubandus- ja tööstuskoda sai selle sama programmi elluviimiseks ka kahte siseriiklikku toetust. Nimetatud programmi rahastasid täiendavalt ka muud piirkondlikud või kohalikud omavalitsused.
- 15 Kesk-Prantsusmaa piirkonna prefekti 9. mai 2000. aasta kirjaga teavitati kontrolli teostamisest programmi „Objectif Entreprises” elluviimise üle. Selle kontrolli, mis leidis aset 14. juunil 2000 kaubandus- ja tööstuskoja ruumides, tulemusel koostati 14. mail 2001 aruanne, mis saadeti Indre'i kaubandus- ja tööstuskojale 18. juulil 2001. Selles aruandes „Audit sur l'utilisation des fonds structurels européens” (struktuurifondide kasutamise audit) tuvastati muu hulgas, et selle programmi elluviimiseks Indre'i kaubandus- ja tööstuskoja poolt äriühinguga DDB-Needham sõlmitud riigihankelepingu puhul on rikutud riigihangete eeskirju.

- 16 Sellega seoses märkis see aruanne, et Indre'i kaubandus- ja tööstuskoda korraldas hankemenetluse, mis avalikustati 4. novembri 1995. aasta väljaandes Bulletin officiel des annonces des marchés publics (BOAMP). Samuti nähtub sellest aruandest, et Indre'i kaubandus- ja tööstuskoja hankekomisjon, mis tuli kokku 8. detsembril 1995, otsustas kõnealuse lepingu sõlmida äriühinguga DDB-Needham, osutades, et seda pakkumust tuleb selle äriühingu pakutud projekti sisu olulisuse ja madalama hinna tõttu eelistada ainsale teisele pakkumusele.
- 17 Aruandes on aga märgitud, et Indre'i kaubandus- ja tööstuskoja ning äriühingu DDB-Needham vahel sõlmitud leping ei sisalda esiteks allkirjastamise kuupäeva ning teiseks, et kaubandus- ja tööstuskoda saatis teatise programmi toimiku edastamiseks Indre'i prefektile 27. septembril 1995, osutades, et „[kaubandus- ja tööstuskoda] langetas oma valiku DDB-Needhami kasuks”.
- 18 Nimetatud aruandes jõuti järeldusele, et „need asjaolud võimaldavad järeldada, et hilisema pakkumismenetluse eesmärk oli üksnes (kuupäevestamata) lepingu abil juba kehtiva õigusliku olukorra vormiline reguleerimine”. Osas, milles need kuupäevalised lahknevused viitavad eeskirjade eiramisele, osutab see sama aruanne, et kui riigihangete eeskirju oleks täidetud, eelkõige avaldatud hanketeade Euroopa Ühenduste Teatajas, siis oleks esitatud võrdväärseid pakkumusi madalama hinnaga. Seega leiavad selle aruande autorid, et selle asjaolu tõttu on saadud ERF-toetuse täies ulatuses tagasimaksimise taotlus õigustatud.
- 19 Indre'i prefekt teavitas 23. jaanuari 2002. aasta otsusega selle departemangu kaubandus- ja tööstuskoda, et kuna teenuseosutaja valmimisel programmi „Objectif Entreprises” elluviimiseks ei täidetud riigihangete eeskirju, siis tuleb toetused, sealhulgas ERF-ist saadu, tagasi maksta.

- 20 Indre'i kaubandus- ja tööstuskoda esitas prefekti esitatud sissenõudekorralduse täitmise ning vastavate nõutavate summade kohta vastulaused. Riigikassa pearaamatupidaja lükkas need vastulaused vaikumisi tehtud otsusega tagasi.
- 21 Seejärel esitas Indre'i kaubandus- ja tööstuskoda Tribunal administratif de Limoges'ile (Limoges, esimese astme halduskohtus) kaebused, nõudes muu hulgas Indre'i prefekti 23. jaanuari 2002. aasta otsuse tühistamist, mis jäeti 3. juuni 2004. aasta kohtuotsustega rahuldamata.
- 22 Indre'i kaubandus- ja tööstuskoja apellatsioonkaebuse peale tühistas Cour administrative d'appel de Bordeaux (Bordeaux teise astme halduskohus) 12. juuni 2007. aasta kohtuotsusega esimese astme kohtu otsused ning Indre'i prefekti 23. jaanuari 2002. aasta otsuse ja viimase sissenõudekorraldused. See kohus leidis, et Indre'i kaubandus- ja tööstuskoda teavitas prefekti teenistust 27. septembril 1995 saadetud kirjaga oma otsusest kasutada äriühingu DDB-Needham teenuseid. Prefekti teenistust oli seega enne hankemenetluse algatamist sellest valikust teavitatud, kuna esiteks tuli riigihankekomisjon, kes tegi ettepaneku selle äriühingu kandidatuuri toetada, kokku 8. detsembril 1995 ning teiseks kirjutati riigihankeleping 29. mail 1996 alla nimetatud prefekti juuresolekul.
- 23 Kuigi Cour administrative d'appel de Bordeaux tuvastas küll, et Indre'i kaubandus- ja tööstuskoda rikkus selle riigihankelepingu sõlmimisel talle kohalduvaid konkurentsieeskirju – pealegi ei avalikustatud lepingut Euroopa Ühenduste Teatajas – leidis see kohus siiski, et Indre'i prefekti ning kaubandus- ja tööstuskoja vahel sõlmitud kokkulepe ERF-toetuse andmiseks ei sisalda ühtegi viidet riigihankelepingu sõlmimisele, see kokkulepe ei näe ette kõigi dokumentide edastamist, mis võimaldaksid kontrollida riigihangete eeskirjadest kinnipidamist, ning lõpuks, et määruse nr 2988/95 artikli 4 eesmärk ei ole lubada siseriiklikel ametiasutustel ühenduse fondidest rahastatud abi tühistada muudel kui siseriiklikus õiguses sätestatud põhjustel.

- 24 Cour administrative d'appel de Bordeaux leidis esiteks, et ükski vastustajaks oleva asutuse välja toodud sätetest ega ükski 20. detsembri 1996. aasta ERF-toetuse andmise kokkuleppe tingimus ei sätesta, et viimase andmine on seatud sõltuvusse tingimusest, et Indre'i kaubandus- ja tööstuskoja poolt selle programmi elluviimiseks sõlmitavate lepingute puhul peab järgima riigihangete eeskirju. Teiseks leidis see kohus, et kuna liikmesriigi asutused olid alates 27. septembrist 1995 teadlikud äriühingu DDB-Needhami kasuks tehtud valikust, mis käesoleval juhul tehti enne hankemenetluse algatamist, siis ei saa asuda seisukohale, et pärast seda antud toetused on vaikumisi sellisest tingimusest sõltuvusse seatud.
- 25 Ministre de l'Intérieur, de l'Outre-mer, des Collectivités territoriales et de l'Immigration esitas 16. augusti 2007. aasta hagiavaldusega Conseil d'État'le Cour administrative d'appel de Bordeaux 12. juuni 2007. aasta otsuse peale kassatsioonkaebuse.
- 26 Neil asjaoludel otsustas Conseil d'État menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Seoses õigusliku alusega, millest tuleneks kaubandus- ja tööstuskojale makstud abi tagastamise kohustus:

juhul kui hankija, kes on saanud toetusi ERF-i raames, ei ole järginud toetatava ettevõtmise elluviimiseks üht või mitut riigihangete eeskirja, ning samas ei ole vaidlustatud seda, et ettevõtmine on kõnealuse fondi raames abikõlblik ja et see on ellu viidud, siis kas ühenduse õiguses, eelkõige [...] määruses (EMÜ) nr 2052/88 ja [...] määruses (EMÜ) nr 4253/88 sisaldub selline säte, mille alusel tekib kohustus toetused tagastada? Juhul kui selline säte on olemas, kas kõnealune

kohustuskehtibigasugusteriigihangete eeskirjaderikkumistepuhul või ainult teatud rikkumiste puhul? Viimasel juhul milliste puhul neist?

2. Juhul kui vastus esimesele küsimusele on vähemalt osaliselt jaatav [mis puudutab alusetult makstud toetuse tagasinõudmise korda], siis:
  - a) kas see, kui hankija, kes on saanud abi ERF-ist, ei ole järginud toetatava ettevõtmise elluviimiseks volitatud teenuseosutaja valimiseks korraldatud riigihanke puhul üht või mitut riigihangete eeskirja, on eeskirjade eiramine määruse nr 2988/95 tähenduses? Kas asjaolu, et pädevale siseriiklikule asutusele ei saanud ajal, kui ta otsustas anda ERF-ist taotletud abi, olla teadmata asjaolu, et toetusesaaja oli eiranud riigihangete eeskirju, kui ta sõlmis juba enne abi andmist lepingu teenuseosutajaga, kelle ülesanne on toetatava ettevõtmise elluviimine, võib mõjutada määratlemist eeskirjade eiramisena määruse nr 2988/95 tähenduses?
  - b) juhul kui vastus teise küsimuse punktile a on jaatav ning kuna, nagu Euroopa Kohus on sedastanud 29. jaanuari 2009. aasta otsuses liidetud kohtuasjades C-278/07-C-280/07: Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb jt [(EKL 2009, lk I-457)], määruse nr 2988/95 artiklis 3 sätestatud aegumistähtaeg on kohaldatav sellistele haldusõiguslikele meetmetele nagu alusetult makstud abi tagasimaksmise nõudmine ettevõtjalt eeskirjade eiramise tõttu, siis:
    - kas aegumistähtaja arvestamise alguseks tuleb määrata abi selle saajale maksmise kuupäev või kuupäev, mil abisaaja kasutab saadud toetust üht

või mitut riigihangete eeskirja eirates sellisele teenuseosutajale maksmiseks, kellega on sõlmitud leping?

- kas kõnealune tähtaeg tuleb lugeda katkenuks juhul, kui pädev siseriiklik asutus saadab toetusesaajale kontrolliaruande, milles on tuvastatud riigihangete eeskirjade eiramine ning milles tehakse siseriiklikule asutusele ettepanek nõuda makstud summade tagastamist?

- juhul kui liikmesriik kasutab talle määruse nr 2988/95 artikli 3 lõikega 3 jäetud võimalust kohaldada pikemat aegumistähtaega, eelkõige juhul, kui Prantsusmaal kohaldatakse üldist aegumistähtaega, mis kohtuvaidluse asjaolude toimumise ajal oli sätestatud Code civil'i artiklis 2262, mille kohaselt: „Kõikide hagide, nii asjaõiguslike kui ka võlaõiguslike, aegumistähtaeg on 30 aastat [...]”, kas sellise tähtaja kooskõla ühenduse õigusega ja eelkõige proportsionaalsuse põhimõttega tuleb hinnata lähtudes siseriiklikus õigusaktis ette nähtud maksimaalsest aegumistähtajast, mis on siseriikliku asutuse esitatud abi tagastamise nõude õiguslik alus, või lähtudes käesoleval juhul tegelikult rakendatud tähtajast?

- c) juhul kui vastus teise küsimuse punktile a on eitav, kas ühenduse finantshuvid takistavad seda, et sellise abi andmisel, nagu käesolevas kohtuvaidluses käsitletav, kohaldab kohus õigusi tekitavate otsuste tühistamist puudutavaid siseriiklikke õigusnorme, mille kohaselt saab asutus õigusi tekitava ebaseadusliku üksikotsuse tühistada üksnes nelja kuu jooksul alates kõnealuse otsuse vastuvõtmisest, välja arvatud juhul, kui tegemist on õigustühisusega, pettusega või abisaaja taotlusega, üksiku haldusotsuse aga, eelkõige juhul, kui see on seotud abi andmisega, saab siduda äramuutvate tingimustega, mille täitumise korral

saab asjaomase abi tagasi võtta aegumistähtajast olenemata – olgu täpsustatud, et Conseil d'État on otsustanud, et kõnealust siseriiklikku õigusnormi tuleb tõlgendada nii, et ühenduse õigusakti kohaselt alusetult antud abi saaja saab sellele tugineda vaid siis, kui ta on olnud heauskne?"

Eelotsuse küsimused

Esimene küsimus

- ²⁷ Oma esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas sellistel asjaoludel, nagu on kõne all põhikohtuasjas, on määruse nr 4253/88 artikli 23 lõike 1 kolmas taane koostoimes määruse nr 2052/88 artikli 7 lõikega 1 õiguslik alus, mille alusel saavad siseriiklikud ametiasutused nõuda toetuse saajalt tagasi ERF-i raames makstud toetuse täies ulatuses põhjendusel, et toetuse saaja ei ole „hankijana” direktiivi 92/50 tähenduses täitnud selle direktiivi nõudeid teenuste riigihankelepingu sõlmimisel, mille ese on programmi elluviimine, mille alusel toetuse saajale see toetus maksti.
- ²⁸ Tuleb märkida, et põhikohtuasjas ei ole vaidlust küsimuses, et Indre'i kaubandus- ja tööstuskoda oli hankija, et kõne all oleva teenuste riigihankelepingu maksumus ületas direktiivi 92/50 artiklis 7 ette nähtud 200 000 euro suurust piirmäära ning et Indre'i

kaubandus- ja tööstuskoda ei järginud selle lepingu sõlmimisel direktiivis 92/50 sätestatud seda tüüpi riigihankelepingu sõlmimise eeskirju, eelkõige sellega, et ta langetas valiku lepingupoole kohta enne hanketeate avaldamist ning lisaks ei avaldatud seda Euroopa Ühenduste Teatajas.

- 29 Sellega seoses peab vastavalt määruse nr 2052/88 artikli 7 lõikele 1 toetuse saaja projekti ühendusepoolse rahastamise korral järgima „teenuste riigihankelepingute” sõlmimise menetlust direktiivi 92/50 tähenduses, kui ta on „hankija” selle direktiivi tähenduses ning kui lepingu maksumus, mille alusel toetuse saaja soovib nimetatud projekti ellu viia, on kõrgem kui direktiivi 92/50 artiklis 7 sätestatud piirmäär (vt selle kohta 15. jaanuari 1998. aasta otsus kohtuasjas C-44/96: Mannesmann Anlagenbau Austria jt, EKL 1998, lk I-73, punktid 48 ja 49).
- 30 Määruse nr 4253/88 artikli 23 lõike 1 kohaselt võtavad liikmesriigid avalike või eraalgatuslike ettevõtmete lõpuleviimise tagamiseks nimetatud ettevõtmete käigus vajalikud meetmed, et kontrollida korrapäraselt, kas liidu rahastatud ettevõtmised on korrektselt ellu viidud, vältida eeskirjade eiramisi ja võtta meetmeid nende vastu ning nõuda tagasi kuritarvituse või hooletuse tagajärjel kaotatud summad (vt 13. märtsi 2008. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-383/06-C-385/06: Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening jt, EKL 2008, lk I-1561, punkt 37).
- 31 Kuna määruse nr 2052/88 artikli 7 lõikest 1 tuleneb sõnaselgelt, et liidu eelarvest rahastatavaid ettevõtmisi tuleb korraldada kooskõlas riigihankedirektiividega, siis on liidult toetuse saaja kui hankija poolt direktiivis 92/50 sätestatud eeskirjade rikkumise korral programmi elluviimisel, mille alusel seda toetust maksti, tegemist sellise rikkumisega, nagu on osutatud määruse nr 4253/88 artikli 23 lõikes 1, ning vastavalt juhtumile tuleb selle toetuse saaja käitumine liigitada kas „kuritarvituseks” või „hooletuseks” selle sätte tähenduses.

- 32 Kui ERF-ist rahastatud ettevõtmise üle teostatud kontroll näitab, et selle ettevõtmise elluviimisel on rikutud ettenähtud tingimusi, käesoleval juhul riigihankealaste liidu õigusnormide järgimise tingimust, ning kui rahastuse saaja on hankija, siis võib liikmesriik, kes ERF-toetust andis, vastavalt määruse nr 4253/88 artikli 23 lõike 1 esimesele lõigule koostoimes määruse nr 2052/88 artikli 7 lõikega 1, eiramiste ärahoidmiseks ja käsitlemiseks tugineda nimetatud toetuse andmisele ning paluda toetuse saajal nimetatud rahastus tagasi maksta (vt selle kohta 22. jaanuari 2004. aasta otsus kohtuasjas C-271/01: COPPI, EKL 2004 lk I-1029, punkt 48).
- 33 Sellega seoses on tagasinõudmise asjakohane õiguslik alus määrus nr 4253/88 ja mitte määrus nr 2988/95, mis liidu finantshuve kaitstes piirdub kontrolli ja karistusi käsitlevate üldnormide kehtestamisega. Seega tuleb tagasinõudmine läbi viia nimetatud artikli 23 lõike 1 alusel (vt eespool viidatud kohtuotsus Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening jt, punkt 39).
- 34 Siiski tuleb meenutada, et kõne all oleva liikmesriigi kaalutusõiguse kasutamine otustamaks, kas alusetult või eeskirju eirates antud ühenduse vahendid tagasi nõuda või mitte, on igal juhul vastuolus määruse nr 4253/88 artikli 23 lõike 1 esimese lõiguga siseriiklikele ametiasutustele pandud kohustusega nõuda tagasi alusetult või eeskirju eirates makstud summad (vt eespool viidatud kohtuotsus Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening jt, punkt 38).
- 35 Sellest tuleneb, et määruse nr 4253/88 artikli 23 lõige 1 kehtestab liikmesriikide kohustuse nõuda tagasi kuritarvituse või hooletuse tagajärjel kaotatud summad, ilma et selleks oleks vaja siseriiklikus õiguses sätestatud volitusnormi (vt eespool viidatud kohtuotsus Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening jt, punkt 40).

- 36 Sellest aspektist lähtudes tuleb märkida, nagu seda väitis Prantsuse valitsus, et eeskirjade eiramise tulemusel alusetult makstud toetused on selle toetuse saaja „kuritarvituse või hooletuse tagajärjel kaotatud summad” selle sätte tähenduses. Nimelt täpsustab seejärel määruse nr 4253/88 artikli 23 lõige 1, viidates kohustusele nõuda tagasi „kuritarvituse või hooletuse tagajärjel kaotatud summad”, et liikmesriik vastutab subsidiaarselt „alusetult makstud summade” tagasimaksmise eest, välja arvatud juhul, kui liikmesriik ja/või vahendaja ja/või algataja tõendavad, et nemad ei ole eeskirjade eiramise või hooletuse eest vastutavad. Seega samastab see säte need kaks mõistet.
- 37 Põhikohtuasjas tõusetub ka küsimus, kas olukorras, kus toetuse saaja rikub hankijana ettevõtmise elluviimise käigus riigihangete eeskirju, saab siseriiklik ametiasutus määruse nr 4253/88 artikli 23 lõike 1 kolmanda taande alusel nõuda kogu nimetatud toetuse tagasimaksmist, isegi kui ettevõtmine, mida osaliselt rahastati ERF-ist, on tegelikult lõpetatud.
- 38 Sellega seoses tuleb rõhutada esiteks, et ühenduse süsteemi nõuetekohase toimimise seisukohalt väga olulise tähtsusega kohustuste rikkumist, nagu direktiivist 92/50 tulenevad kohustused ERF-ist rahastatavate ettevõtmiste elluviimisel, võib karistada liidu õigusnormidest lähtuva õiguse kaotusega (vt selle kohta 12. oktoobri 1995. aasta otsus kohtuasjas C-104/94 Cereol Italia, EKL 1995, lk I-2983, punkt 24; 24. jaanuari 2002. aasta otsus kohtuasjas C-500/99 P: Conserve Italia vs. komisjon, EKL 2002, lk I-867, punktid 100–102, ja 16. detsembri 2004. aasta määrus kohtuasjas C-222/03 P: APOL ja AIPO vs. komisjon, punkt 53).
- 39 Teiseks saab eeskirjade eiramise või hooletuse tagajärjel kaotatud summade tagasiandmist kohaldada üksnes juhul, kus struktuurifondidest rahastatud ettevõtmine on jäänud täielikult või osaliselt teostamata (vt selle kohta 19. jaanuari 2006. aasta otsus kohtuasjas C-240/03 P: Comunità montana della Valnerina vs. komisjon, EKL 2006, lk I-731, punkt 77).

- 40 Kuigi proportsionaalsuse põhimõtte alusel ei ole tõepoolest välistatud, nagu seda rõhutas komisjon, et väikesemahulise rikkumise tuvastamine toob kaasa üksnes osalise makstud toetuse tagasimaksmise, tuleb siiski märkida, et kui ERF-ist rahastatud ettevõtmise käigus on tuvastatud direktiivis 92/50 sätestatud ühe põhikohustuse toetuse saaja poolt rikkumine – mis seisneb asjaolus, et ta otsustas, kellega teenuste riigihankeleping sõlmida enne hankemenetluse väljakuulutamist ning lisaks Euroopa Ühenduste Teatajas hanketeadet avaldamata –, siis on ainus võimalus, mis avaldab struktuurifondide heaks haldamiseks vajalikku preventiivset toimet, et sanktsioon sellise eeskirjade eiramise eest seisneb kõnealuse toetuse tühistamises täies ulatuses (vt analoogia alusel eespool viidatud kohtuotsus Itaalia vs. komisjon, punkt 101).
- 41 Eelnevat arvesse võttes tuleb esimesele küsimusele vastata, et sellistel asjaoludel, nagu on kõne all põhikohtuasjas, on määruse nr 4253/88 artikli 23 lõike 1 kolmas taane koostoimes määruse nr 2052/88 artikli 7 lõikega 1 õiguslik alus, mille alusel saavad siseriiklikud ametiasutused, ilma et selleks oleks vaja siseriiklikus õiguses sätestatud volitusnormi, nõuda toetuse saajalt tagasi täies ulatuses ERF-ist makstud toetuse põhjendusel, et toetuse saaja ei ole hankijana direktiivi 92/50 tähenduses täitnud selle direktiivi nõudeid teenuste riigihankelepingu sõlmimisel, mille ese on programmi elluviimine, mille alusel toetuse saajale see toetus maksti.

Teise küsimuse punkt a

- 42 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib teise küsimuse punktiga a sisuliselt teada, kas ERF-toetust saanud hankija poolt direktiivis 92/50 sätestatud riigihangete eeskirjade rikkumine toetust saanud ettevõtmise läbiviimiseks hankelepingu sõlmimisel

on „eeskirjade eiramine” määruse nr 2988/95 artikli 1 tähenduses, ning sellele jaatava vastuse korral, kas sellist määratlemist mõjutab asjaolu, et pädevale siseriiklikule ametiasutusele ei saanud selle toetuse andmise hetkel olla teadmata asjaolu, et toetuse saaja oli juba välja valinud teenuseosutaja, kellega ta toetust saanud ettevõtmise elluviimiseks lepingu sõlmib.

- 43 Vastavalt määruse nr 2988/95 artiklile 1 tähendab eeskirjade eiramine liidu õiguse mis tahes sätte rikkumist ettevõtja tegevuse või tegevusetuse kaudu, mis kahjustab või kahjustaks liidu üldeelarvet või nende juhitavaid eelarveid kas otse liidu nimel kogutud omavahenditest laekunud tulu vähenemise või kaotamise või põhjendamatu kuluartikli tõttu.
- 44 Mõiste „eeskirjade rikkumine” määruse nr 2988/95 tähenduses on ettevõtja tegevuse või tegevusetusega liidu õigusnormi rikkumine nii, et nimetatud määruse artikli 3 lõike 1 esimeses lõigus ette nähtud aegumistähtaega käsitlev kord ei kuulu kohaldamisele juhul, kui eeskirjade eiramine tuleneb liikmesriigi ametiasutuste eksimusest, kes liidu nimel ja liidu eelarvest sellise rahalise soodustuse andsid (vt selle kohta 15. jaanuari 2009. aasta otsus kohtuasjas C-281/07: Bayerische Hypotheken- und Vereinsbank, EKL 2009, lk I-91, punktid 20–22).
- 45 Sellistel asjaoludel, nagu on kõne all põhikohtuasjas, olenemata sellest, et Indre'i kaubandus- ja tööstuskoda on avalik-õiguslik juriidiline isik, saab teda määruse nr 2988/95 kohaldamisel liidu eelarvest toetuse saajana samastada ettevõtjaga, kellele saab liidu õigusnormi rikkumist ette heita. Sellega seoses on selge, et direktiivis 92/50 sätestatud riigihankelepingute sõlmimise eeskirjade etteheidetav rikkumine tuleneb Indre'i kaubandus- ja tööstuskoja tegevusest ning mitte ametiasutuse tegevusest, kes talle liidu nimel ja liidu eelarvest ERF-toetust andis.

- 46 Nagu see tuleneb eelkõige määruse nr 2052/88 artikli 7 lõikest 1, ei ole struktuurifondide eesmärk rahastada ettevõtmisi, mis viiakse läbi direktiivi 92/50 rikkudes, mistõttu toob hankijana tegutseva ERF-toetuse saaja poolt teenuste riigihangete eeskirjade rikkumine toetust saanud ettevõtmise läbiviimisel kaasa põhjendamatu kuluartikli ja kahjustab seega liidu eelarvet.
- 47 Nimelt tuleb rõhutada, et isegi konkreetset finantsmõju mitteomavad eeskirjade eiramised võivad tõsiselt mõjutada liidu finantshuvisid (vt 15. septembri 2005. aasta otsus kohtuasjas C-199/03: Iirimaa vs. komisjon, EKL 2005, lk I-8027, punkt 31).
- 48 Asjaolu, et pädevad ametiasutused olid teadlikud, et toetuse saaja on enne kõne all oleva riigihankelepingu sõlmimiseks hankemenetluse väljakuulutamist teise lepingupoole välja valinud, ei mõjuta iseenesest mõiste „eeskirjade rikkumine” määratlemist määruse nr 2988/95 artikli 1 teise lõigu tähenduses (vt analoogia alusel 16. märtsi 2006. aasta otsus kohtuasjas C-94/05: Emsland-Stärke, EKL 2006, lk I-2619, punkt 62).
- 49 Eelnevat arvesse võttes tuleb teise küsimuse punktile a vastata, et ERF-toetust saanud hankija poolt direktiivis 92/50 sätestatud riigihangete eeskirjade rikkumine toetust saanud ettevõtmise elluviimiseks hankelepingu sõlmimisel on „eeskirjade eiramine” määruse nr 2988/95 artikli 1 tähenduses isegi siis, kui pädevale siseriiklikule ametiasutusele ei saanud selle toetuse andmise hetkel olla teadmata asjaolu, et toetuse saaja oli juba välja valinud teenuseosutaja, kellega ta toetust saanud ettevõtmise elluviimiseks lepingu sõlmib.

Teise küsimuse punkti b esimene ja teine taane

- 50 Teise küsimuse punkti b esimese ja teise taandega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, mis hetkest hakkab olukorras, kus ERF-toetust saanud hankija ei ole toetust saanud ettevõtmise elluviimiseks lepingu sõlmimisel täitnud direktiivis 92/50 sätestatud riigihangete eeskirju, kulgema määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 1 esimeses lõigus sätestatud nelja-aastane aegumistähtaeg ning kas selline aegumistähtaeg tuleb lugeda katkenuks nimetatud artikli 3 lõike 1 kolmanda lõigu tähenduses, juhul kui toetuse saajale saadetakse kontrolliaruanne, milles on tuvastatud riigihangete eeskirjade eiramine ning milles tehakse seetõttu siseriiklikule ametiasutusele ettepanek nõuda makstud summade tagastamist.
- 51 Tuleb meenutada, et määruse nr 2988/95 artikli 1 lõige 1 kehtestab „üldised eeskirjad ühenduse õiguse suhtes toimunud eeskirjade eiramise ühtse kontrolli ning haldusmeetmete ja -karistuste kohta”, ja nagu nähtub selle määruse kolmandast põhjendusest, on selle eesmärk „võidelda igasuguse ühenduste finantshuve kahjustava tegevuse vastu mis tahes alal”.
- 52 Määruse nr 2988/95, eelkõige selle artikli 3 lõike 1 esimese lõigu vastuvõtmisega soovis liidu seadusandja kehtestada antud valdkonnas üldise aegumissätte, mille eesmärk on ühelt poolt määratleda kõikides liikmesriikides kohaldatav minimaalne tähtaeg ja teiselt poolt loobuda võimalusest nõuda tagasi liidu eelarvest põhjendamatuult saadud summasid nelja aasta möödumisel vaidlusaluste maksetega seotud rikkumise toimepanemisest (22. detsembri 2010. aasta otsus kohtuasjas C-131/10: Corman, EKL 2010, lk I-14199, punkt 39, ning 5. mai 2011. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-201/10 ja C-202/10: Ze Fu Fleischhandel ja Vion Trading, EKL 2011, lk I-3545, punkt 24).

- 53 See aegumissäte on kohaldatav nimetatud määruse artiklis 4 osutatud liidu finantshuve kahjustavate eiramiste suhtes (vt 24. juuni 2004. aasta otsus kohtuasjas C-278/02: Handlbauer, EKL 2004, lk I-6171, punkt 34, ja eespool viidatud kohtuotsus Josef Vossing Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb jt, punkt 22).
- 54 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on põhikohtuasjas, võttes arvesse selle asjaolusid, tekkinud seoses aegumistähtaja kulgemise alguspunkti kindlaksmääramisega küsimus, kas aluseks tuleks võtta toetuse saajale abi maksmise kuupäev või kuupäev, mil toetuse saaja kasutas seda toetust teenuseosutajale maksmiseks, kellega sõlmiti leping direktiivis 92/50 sätestatud riigihangete eeskirju rikkudes.
- 55 Kuna liidu eelarve vahendeid ei tohi kasutada ettevõtmiseks, mille elluviimisel on rikutud direktiivi 92/50 sätteid, siis tuleb nentida, et sellistel asjaoludel, nagu on kõne all põhikohtuasjas, on toetuse saajale vahendite andmine alusetu alates tema poolt nende sätete rikkumisest.
- 56 Mis puudutab direktiivis 92/50 sätestatud konkurentsieeskirjade rikkumist – see direktiiv võeti vastu selleks, et kõrvaldada teenuste osutamise vabaduse tõkked ja kaitseda seega ühes liikmesriigis asutatud ettevõtjate huve, kes soovivad pakkuda teenuseid hankijatele, kelle asukoht on teises liikmesriigis (vt eelkõige 18. oktoobri 2001. aasta otsus kohtuasjas C-19/00: SIAC Construction, EKL 2001, lk I-7725, punkt 32) –, siis tuleb meenutada, et direktiivi 92/50 sätete eiramisega kahjustatakse teenuste osutamise vabadust kogu seda direktiivi rikkudes sõlmitud lepingute täitmise kestuse jooksul (vt 10. aprilli 2003. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-20/01 ja C-28/01: komisjon vs. Saksamaa, EKL 2003, lk I-3609, punkt 36, ja 18. juuli 2007. aasta otsus kohtuasjas C-503/04: komisjon vs. Saksamaa, EKL 2007, lk I-6153, punkt 29).

- 57 Nimelt, kuigi on tõsi, et direktiivide teatud riigihangetealased sätted võimaldavad liikmesriikidel säilitada neid direktiive rikkudes sõlmitud lepingute mõju ning aitavad nii kaitsta lepingupoolte õiguspärast ootust, ei saa – ilma et vähendataks siseturu rajamist käsitlevaid EL toimimislepingu sätete ulatust – need sätted kaasa tuua, et hankija tegevust liidu eelarve suhtes saab pärast selliste lepingute sõlmimist pidada liidu õigusega kooskõlas olevaks (vt selle kohta eespool viidatud 10. aprilli 2003. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Saksamaa, punkt 39, ja eespool viidatud 18. juuli 2007. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Saksamaa, punkt 33).
- 58 Järelikult jätkub sellistel asjaoludel, nagu on kõne all põhikohtuasjas, ERF-toetuse saaja poolt direktiivis 92/50 sätestatud eeskirjade rikkumine toetust saanud ettevõtmise eluviimisel – see on rikkumine, mis toob kaasa põhjendamatu kuluartikli ja kahjustab seega liidu eelarvet – teenuseosutaja ja selle toetuse saaja vahel õigusvastaselt sõlmitud lepingu kogu elluviimise kestel nii, et sellist eeskirjade eiramist tuleb pidada „jätkuvaks eeskirjade eiramiseks” määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 1 teise lõigu tähenduses.
- 59 Selle sätte kohaselt hakatakse toetuse saajale alusetult makstud toetuse tagasinõudmise aegumistähtaega arvestama päevast, mil eeskirjade eiramine lõpeb. Järelikult, sellistel asjaoludel, nagu on kõne all põhikohtuasjas, kus ERF-toetust saanud ettevõtmise elluviimiseks sõlmitud lepingut ei ole tühistatud, vaid see on lõpuni viidud, hakkab määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 1 esimeses lõigus sätestatud nelja-aastane aegumistähtaeg kulgema alates päevast, mil õigusvastaselt sõlmitud riigihankelepingu täitmine lõpule jõudis.
- 60 Seoses küsimusega, kas kontrolliaruanne, milles tuvastatakse riigihangete eeskirjade rikkumine, on eeskirjade eiramisega seotud juurdluse või kohtumenetluse toiming, mis katkestab määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 1 kolmandas lõigus ette nähtud

aegumistähtaja, siis tuleb meenutada, et aegumistähtaegade ülesanne on üldiselt tagada õiguskindlus ning selline ülesanne ei oleks täielikult täidetud, kui määruse nr 2988/95 artikli 3 lõikes 1 osutatud aegumistähtaega saaks peatada siseriiklike ametiasutuste mis tahes üldise kontrollitoiminguga, millel ei ole mingit seost piisavalt täpselt piiritletud tehinguid puudutavate eiramiste kahtlusega (vt eespool viidatud kohtuotsus Handlbauer, punkt 40).

- 61 Seetõttu, kui siseriiklik ametiasutus saadab isikule aruande, milles paljastatakse konkreetse tehinguga, milles ta osales, seotud eeskirjade eiramine, ning nõuab selle tehingu kohta täiendavat teavet või kohaldab tema suhtes selle tehinguga seoses sanktsiooni, siis on selle ametiasutuse toimingud piisavalt täpselt piiritletud, et neid saaks pidada eeskirjade eiramisega seotud juurdluseks või kohtumenetluseks määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 1 kolmanda lõigu tähenduses (28. oktoobri 2010. aasta otsus kohtuasjas C-367/09: SGS Belgium jt, EKL 2010, lk I-10761, punkt 69).
- 62 Eelnevat arvesse võttes tuleb teise küsimuse punkti b esimesele ja teisele taandele vastata, et sellistel asjaoludel, nagu on kõne all põhikohtuasjas, kus ERF-toetust saanud hankija ei ole toetust saanud ettevõtmise elluviimiseks lepingu sõlmimisel täitnud direktiivis 92/50 sätestatud riigihangete eeskirju:
- tuleb kõne all olevat eeskirjade eiramist pidada „jätkuvaks eeskirjade eiramiseks” määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 1 teise lõigu tähenduses ning seetõttu hakatakse selles sättes ette nähtud toetuse saajale alusetult makstud toetuse tagasi nõudmise nelja-aastast aegumistähtaega arvestama päevast, mil õigusvastaselt sõlmitud riigihankelepingu täitmine lõpule jõudis;

- on toetuse saajale saadetud kontrolliaruanne, milles on tuvastatud riigihange- te eeskirjade eiramine ning milles tehakse seetõttu siseriiklikule ametiasutusele ettepanek nõuda makstud summade tagastamist, piisavalt täpselt piiritletud toiming, et seda saaks pidada „eeskirjade eiramisega” seotud juurdluseks või kohtu- menetluseks määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 1 kolmanda lõigu tähenduses.

Teise küsimuse punkti b kolmas taane

- 63 Teise küsimuse punkti b kolmanda taandega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas liikmesriik saab proportsionaalsuse põhimõttest lähtuvalt kohaldada liidu eelarvest põhjendamatult saadud soodustuste tagasinõudmisel 30-aastast aegumistähtaega, mis on palju pikem kui aegumistähtaeg määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 3 tähenduses.
- 64 Selle sättega ette nähtud erandi raames säilib liikmesriikidel lai kaalutusõigus nende pikemate aegumistähtaegade kehtestamisel, mida nad soovivad kohaldada liidu finantshuve kahjustava rikkumise korral (eespool viidatud kohtuotsus Corman, punkt 54).
- 65 Kui lähtuda liidu finantshuvide kaitse eesmärgist, mille puhul on liidu seadusandja hinnangul nelja- või kolmeaastane aegumistähtaja kestus iseenesest piisav, et võimaldada siseriiklikel ametiasutustel menetleda nimetatud finantshuve kahjustavat rikkumist, mille tagajärjel võib vastu võtta niisuguse meetme, nagu põhjendamatult saadud soodustuse tagasinõudmine, siis näib, et nimetatud ametiasutustele 30-aastase tähtaja andmine läheb kaugemale kui hoolikaks haldustegevuseks vajalik (vt eespool viidatud kohtuotsus Ze Fu Fleischhandel ja Vion Trading, punkt 43).

- 66 Seega tuleb teise küsimuse punkti b kolmandale taandele vastata, et proportsionaalsuse põhimõttega on vastuolus see, kui liikmesriigid – kasutades neile määruse nr 2988/95 artikli 3 lõikega 3 antud võimalust – kohaldavad liidu eelarvest põhjendamatult saadud soodustuse tagasinõudmisele 30-aastast aegumistähtaega.

Teise küsimuse punkt c

- 67 See küsimus on esitatud vaid juhuks, kui vastus teise küsimuse punktile a on eitav.
- 68 Arvestades viimasele küsimusele antud vastust, puudub vajadus vastata eelotsuse- taotluse esitanud kohtu teise küsimuse punktile c.

Kohtukulud

- 69 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulused, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (neljas koda) otsustab:

1. Sellistel asjaoludel, nagu on kõne all põhikohtuasjas, on nõukogu 19. detsembri 1988. aasta määruse (EMÜ) nr 4253/88, millega nähakse ette sätted määruse (EMÜ) nr 2052/88 rakendamiseks seoses struktuurifondide tegevuse kooskõlastamisega teiste struktuurifondidega ning Euroopa Investeerimispanga ja muude olemasolevate rahastamisvahendite tegevusega (muudetud nõukogu 20. juuli 1993. aasta määrusega (EMÜ) nr 2082/93) artikli 23 lõike 1 kolmas taane koostoimes nõukogu 24. juuni 1988. aasta määruse (EMÜ) nr 2052/88 (struktuurifondide ülesannete ja tõhususe kohta ning nende tegevuse kooskõlastamise kohta teiste struktuurifondide ning Euroopa Investeerimispanga ja muude olemasolevate rahastamisvahendite tegevusega) (muudetud nõukogu 20. juuli 1993. aasta määrusega (EMÜ) nr 2081/93) artikli 7 lõikega 1 õiguslik alus, mille alusel saavad siseriiklikud ametiasutused, ilma et selleks oleks vaja siseriiklikus õiguses sätestatud volitusnormi, nõuda toetuse saajalt tagasi täies ulatuses Euroopa Regionaalarengu Fondist (ERF) makstud toetuse põhjendusel, et toetuse saaja ei ole „tellijana” nõukogu 18. juuni 1992. aasta direktiivi 92/50/EMÜ (millega kooskõlastatakse riiklike teenuslepingute sõlmimise kord) (muudetud nõukogu 14. juuni 1993. aasta direktiiviga 93/36/EMÜ) tähenduses täitnud selle direktiivi nõudeid teenuste riigihankalepingu sõlmimisel, mille ese on programmi elluviimine, mille alusel toetuse saajale see toetus maksti.
2. ERF-ist toetust saanud hankija poolt direktiivis 92/50 (muudetud direktiiviga 93/36) sätestatud riigihangete eeskirjade rikkumine toetust saanud ettevõtmise elluviimiseks hankalepingu sõlmimisel on „eeskirjade eiramine” nõukogu 18. detsembri 1995. aasta määruse (EÜ, Euratom) nr 2988/95 (Euroopa ühenduste finantshuvide kaitse kohta) artikli 1 tähenduses isegi

siis, kui pädevale siseriiklikule ametiasutusele ei saanud selle toetuse andmise hetkel olla teadmata asjaolu, et toetuse saaja oli juba välja valinud teenuseosutaja, kellega ta toetust saanud ettevõtmise elluviimiseks lepingu sõlmib.

3. Sellistel asjaoludel, nagu on kõne all põhikohtuasjas, kus ERF-ist toetust saanud hankija ei ole toetust saanud ettevõtmise elluviimiseks lepingu sõlmimisel täitnud direktiivis 92/50 (muudetud direktiiviga 93/36) sätestatud riigihangete eeskirju:

- tuleb kõne all olevat eeskirjade eiramist pidada „jätkuvaks eeskirjade eiramiseks” määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 1 teise lõigu tähenduses ning seetõttu hakatakse selles sättes ette nähtud toetuse saajale alusetult makstud toetuse tagasinõudmise nelja-aastast aegumistähtaega arvestama päevast, mil õigusvastaselt sõlmitud riigihankelepingu täitmine lõpule jõudis;

- on toetuse saajale saadetud kontrolliaruanne, milles on tuvastatud riigihangete eeskirjade eiramine ning milles tehakse seetõttu siseriiklikule ametiasutusele ettepanek nõuda makstud summade tagastamist, piisavalt täpselt piiritletud toiming, et seda saaks pidada „eeskirjade eiramisega” seotud juurdluseks või kohtumenetluseks määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 1 kolmanda lõigu tähenduses.

- 4. Proportsionaalsuse põhimõttega on vastuolus see, kui liikmesriigid – kasutades neile määruse nr 2988/95 artikli 3 lõikega 3 antud võimalust – kohaldavad liidu eelarvest põhjendamatult saadud soodustuse tagasinõudmisele 30-aastast aegumistähtaega.**

Allkirjad